

Mõtteid lavastusest „Kirsiaed“

Käisin veebruarikuu ühel õhtul Vanemuise väikeses majas vaatamas Anton Tšehhovi draamat „Kirsiaed“, mille on lavastanud Priit Strandberg. Tutvusin enne teatrisse minekut lühikese kokkuvõttega ja sain teada, et tegu on tragikomöödiaga. Kuigi 1903. aastal nimetas Tšehhov selle komöödiaks, lavastas Konstantin Stanislavski 1904. aastal selle tragöödiana.

Lavastaja Strandberg mainib kavalehel, kuidas näidendiga tegelemine tõi korraka välja õnne ja kurbust. Ühel hetkel on tegelased armsad, jumalikud, kaunid ning teisel labased, õnnetud ja lootusetud. Nii põimuvadki erinevad vaatenurgad ja emotsioonid. Lugu tervikuna räägib väärtustest, uuest ja vanast, samal ajal ka Jumalast, armastusest ja üksindusest.

„Kirsiaed“ jutustab perest, kes naasis oma maamõisa. Nad tunnevad rõõmu ja soojust, olles tagasi koju jõudnud, ja siis tabab neid kurb sõnum: mõis oli sattunud võlgadesse ja mõisast ning imeilusast kirsiaia tuleks loobuda. Loomulikult ei olnud mõisaproua ja tema vend nõus oma lapsepõlve mälestustest ilma jääma, nii nad lükkasid nende jaoks raske otsuse tegemist kogu aeg edasi. Kaupmees Lopahhin (A. Mähar) aga andis neile ühe pääsetee: müüa aed maha ja suvilarajoonid sinna asemele ehitada. See tooks mõisale sissetulekuid ja pere ei oleks enam rahahädas. Ehk pälviks nii temagi, endine pärisori, mõisaproua heakskiidu, mõtleb mees. Armastus innustas kaupmehe tegemisi ja mõisa ta saigi, õnne aga mitte, pigem tabas teda üksildus.

Lugu peegeldas ka pärisorjuse mõju. Ajal, kui orjusest lahti saadi ja inimene ei olnud enam teise oma, tuli hakata palka maksma nendele, kes pererahva heaks töötasid. Nende inimeste eest tuli hakata vastutama. Üks suuremaid probleeme oli, et mõisaproua oli harjunud elama teiste kulul. Ta oli saanud alati seda, mida ta tahtis. Ta oli harjunud andma taskust raha igaühele, kes seda soovis, ilma et sellest otsest ja nähtavat kahju kohe tekiks. Hiljem aga tuli maksta kirsiaia loomisega selle kõige eest. Kirsiaed ja mõis olid aga tema ja ta venna lapsepõlvest suur osa ja nendele ei jõudnud kuidagi päralt, et nad peavad sellest loobuma. Näidend tõestas mulle, kui isekas ja märkimisväärselt rumal võib üks inimene olla.

Etenduses on tähtsad meeoleolu loojad rekvisiidid, lavakujundus, valgus, kostüümid. Mulle meeldis eriti, kuidas kunstnik oli helgust ja kirsiaia õitsemist toonud välja valgete kardinatega ning suure lühtriga, mis oli unenäopüüdjatest tehtud. Unenäopüüdjad korjavad kõik halvad mõtted ja paha tunde ning seda tegi ka see „lühter-kirsiaed“ pererahvaga. Kui päris kirsiaed maha raiuti, siis suur lühter kadus ja ka valge vaip rulliti kokku – kirsiaia ja lapsepõlvega seonduva kadumist oli huvitavalt kujutatud. Valgusefektid, mis muutusid vastavalt olukorrale, ja näitlejate riided lisasid lavastusele palju juurde. Mina nägin seda nii, et kasutütar, kaupmees, üliõpilane ja veel mõned tegelased kandsid halle ja lihtsaid riideid. See näitas justkui tolerantsust, et nemad on mõistlikud oma tegemistes ja neil on mõtted reaalsed, aga pererahvas kandis värvilisi lehvivaid ja õhulisi riideid: nemad elasid unistustes ja olid pingevabad ja muretud.

Iga lavastuse juures ei saa üle ega ümber näitlejatest. Kõik karakterid olid esitatud loomutruult ja suurepäraselt. Eriti jäi mulle silma kaupmehe rollis mängiv Andres Mähar. Tal oli kandev roll ja mängis väga meisterlikult. Tema kuulamiseks ei pidanud ma oma kõrvu pingutama, tema tekst oli täpne ning näitlemine usutav ning selle kõige tulemusena unustasin ära, et ta tegelikult näitleb.

Nautisin igat hetke sellest näidendist, see pakkus palju mõtteteterakesi ja tõi eriti värvikalt välja rohkem kui sajanditaguse ja tänase ühiskonna erinevuse: kui palju on muutunud hinnangud, väärtused ja inimesed. Tänapäeval pole võimalik ülistada ja soosida inimesi, kes petavad oma

sugulastelt raha, et parandada oma elukvaliteeti, kes on pankrotistunud ja ometi asub finantsnõunikuks pangas.

Emma Ubaleht

Tartu Tamme Gümnaasium